

Οι Εργοληπτικές Οργανώσεις κατ'αλφαβητική σειρά:
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΩΝ ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ (ΠΕΔΜΕΔΕ)

Ασκληπιοῦ 23 - 106 80 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 210-3614978

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΔΙΠΛΩΜ. ΜΗΧ/ΓΩΝ ΗΛ/ΓΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΩΝ ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ (ΠΕΔΜΗΕΔΕ)

Αχαρνών 35 - 104 39 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 210-8232210

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΠΕΣΕΔΕ)

Θεμιστοκλέους 6 - 106 78 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 210-3814735

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ (ΣΤΑΤΕ)

Φειδίου 14-16 - 106 78 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 210-3301814

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (ΣΤΕΑΤ)

Πινδάρου 4 - 106 71 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210-3617321

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΘΕΜΑ: Άμεση ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων που δημιουργεί η αρνητική αναθεώρηση στα δημόσια έργα.

Ένα από τα μείζονα προβλήματα που έχει προκαλέσει η οικονομική κρίση είναι η καθιέρωση της αρνητικής αναθεώρησης ως κανόνα στα περισσότερα δημόσια έργα. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην πραγματική πτώση των τιμών υλικών και εργατικών, κατά μείζονα όμως λόγο, στην πλασματική μείωση της εργατικής δαπάνης λόγω της κατάργησης των συλλογικών συμβάσεων εργασίας σε συνδυασμό με την αντίθετη προς τα σημερινά κατασκευαστικά δεδομένα υπερβολικά μεγάλη συμμετοχή της εργατικής δαπάνης στη διαμόρφωση του κόστους της τιμής μονάδας μιας εργασίας στις εφαρμοζόμενες αναλύσεις τιμών. Το ενδεχόμενο αρνητικής αναθεώρησης των τιμών – ήτοι, μείωσης της αρχικής συμβατικής τιμής μονάδας – προβλέπεται στην ισχύουσα νομοθεσία (άρθρ. 54 παρ. 5 του Κ.Δ.Ε.). Ωστόσο, μία σειρά παραμέτρων, που δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά τη θέσπιση των σχετικών νομοθετικών διατάξεων, καθιστούν απολύτως ανεπιεική και, ενδεχομένως, εκτός του πνεύματος του νομοθέτη, την εφαρμογή αρνητικής αναθεώρησης στις εκτελούμενες συμβάσεις έργων, προεχόντως δε, σε όσες καταρτίστηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο του 2012. Περαιτέρω, η κατάργηση των παλαιών εγκεκριμένων αναλυτικών τιμολογίων του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και η αντικατάστασή τους από τα περιγραφικά τιμολόγια του άρθρου 8 του Ν. 3263/2004, των οποίων η εφαρμογή είναι υποχρεωτική στις συμβάσεις δημοσίων έργων, καθιστά στην πράξη αδύνατη την αναθεώρηση των τιμών. Ακόμη, όμως, και αν γινόταν δεκτή η άποψη περί μη κατάργησης των

παλαιών εγκεκριμένων αναλυτικών τιμολογίων, η δομή τους, οι τεχνολογικές εξελίξεις που έχουν μεσολαβήσει από τον χρόνο κατάρτισής τους και οι ριζικές αλλαγές στον τρόπο εκτέλεσης των διαφόρων εργασιών, καθιστούν σχεδόν ανέφικτη την εφαρμογή τους για την εξαγωγή της αναθεώρησης βάσει του τύπου της αναθεώρησης. Τέλος, η πρόσφατη θέσπιση των Ελληνικών Τεχνικών Προδιαγραφών (ΕΤΕΠ) και των εναρμονισμένων ευρωπαϊκών προτύπων προϊόντων δομικών κατασκευών, με την υποχρεωτική χρήση προϊόντων και υλικών που φέρουν τη σήμανση CE κατά την κατασκευή των έργων, καταργεί κάθε δυνατότητα αναθεώρησης των τιμών με το υπάρχον σύστημα αναθεώρησης (τύπος αναθεώρησης).

Με το παρόν υπόμνημα θα επιχειρήσουμε να καταδείξουμε τους λόγους για τους οποίους ο θεσμός της αναθεώρησης τιμών υπό τις παρούσες περιστάσεις των αρνητικών αναθεωρήσεων είναι κατά πρώτον παράνομος και αντισυμβατικός, κατά δεύτερον εμμέσως καταργημένος και κατά τρίτον απολύτως ανεφάρμοστος.

Αντίθεση της αρνητικής αναθεώρησης προς τον σκοπό του νόμου και το δικαιοπρακτικό θεμέλιο της συμβάσεως δημοσίου έργου.

Ο θεσμός της αναθεώρησης των τιμών έχει ως σκοπό τη διατήρηση της αρχικής οικονομικής ισορροπίας της συμβάσεως δημοσίου έργου καθ' όλη τη διάρκεια της εκτέλεσής της, ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στην πραγματική συμβατική βούληση των μερών. Η αναθεώρηση των τιμών γίνεται με ένα οιονεί αυτοματοποιημένο τρόπο, ώστε οι τιμές να αναπροσαρμόζονται άμεσα, χωρίς να υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με το ύψος της απαιτούμενης αναπροσαρμογής και χωρίς να απαιτείται, σε περίπτωση διαφωνιών, η προσφυγή σε διαδικασία διοικητικής ή δικαστικής επίλυσης της διαφοράς, η οποία θα είχε ως συνέπεια μεγάλες καθυστερήσεις στην πρόοδο των εργασιών και πιθανότατα τον κίνδυνο να μην ολοκληρωθεί το έργο. Η αναθεώρηση των τιμών αποσκοπεί κατ' εξοχήν και πρωτίστως στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος μέσω της εμπρόθεσμης και άρτιας ολοκλήρωσης του έργου. Για τον λόγο αυτό και ο θεσμός της αναθεώρησης αποκλείει την εφαρμογή των άρθρων 288 και 388 Α.Κ., που προβλέπουν (άρθρ. 388 Α.Κ.) ακόμη και τη δυνατότητα διάλυσης της σύμβασης σε περίπτωση απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών.

Περαιτέρω, καθίσταται προφανές ότι ο ιστορικός νομοθέτης, κατά τη θέσπιση των σχετικών περί αναθεώρησης διατάξεων της ειδικής νομοθεσίας περί δημοσίων έργων, δεν διανοείτο την ύπαρξη αρνητικής αναθεώρησης, υπό τη μορφή που εμφανίζεται σήμερα: δηλ. της μείωσης των αρχικών συμβατικών τιμών, με συνέπεια το συνολικό οικονομικό αντικείμενο της εκτελούμενης σύμβασης να καθίσταται μικρότερο από αυτό που συμφώνησαν τα συμβαλλόμενα μέρη. Αυτό προκύπτει από σειρά ειδικών διατάξεων της νομοθεσίας περί δημοσίων έργων αλλά και δικαστικών αποφάσεων, όπου η απαγόρευση αναθεώρησης θεωρείται ποινή σε βάρος του αναδόχου, ενώ αντιθέτως η αναθεώρηση, ικανοποίηση δικαιωμάτων του. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής περιπτώσεις:

α) Χαρακτηριστικότερη όλων είναι η παρ. 8 του άρθρου 48 του Κ.Δ.Ε., η οποία διακρίνει μεταξύ παράτασης με αναθεώρηση και παράτασης χωρίς αναθεώρηση:

«8. Παράταση της συνολικής ή των τμηματικών προθεσμιών εγκρίνεται:

α) Είτε «με αναθεώρηση», όταν η καθυστέρηση του συνόλου των εργασιών του έργου ή του αντιστοίχου τμήματος δεν οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του αναδόχου ή προκύπτει από αύξηση του αρχικού συμβατικού αντικειμένου.

β) Είτε «χωρίς αναθεώρηση», για το σύνολο ή μέρος των υπολειπομένων εργασιών, όταν η παράταση κρίνεται σκόπιμη για το συμφέρον του έργου, έστω και αν η καθυστέρηση του συνόλου ή μέρους των υπολειπομένων εργασιών οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του αναδόχου. Σε περίπτωση έγκρισης παράτασης προθεσμίας «χωρίς αναθεώρηση» για το σύνολο των υπολειπομένων εργασιών του έργου ή μιας τμηματικής προθεσμίας του, επιβάλλονται οι σχετικές ποινικές ρήτρες, ανεξάρτητα από την έγκριση της παράτασης αυτής.»

Η ανωτέρω διάταξη προβαίνει στον εξής σαφέστατο διαχωρισμό: Όταν η καθυστέρηση του έργου δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του αναδόχου, η παράταση δίδεται με αναθεώρηση, ενώ όταν οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του αναδόχου, η παράταση δίδεται χωρίς αναθεώρηση και μόνο εφόσον κριθεί σκόπιμη για το

συμφέρον του έργου. Δηλαδή, ο αποκλεισμός της αναθεώρησης λειτουργεί ως κύρωση σε βάρος του υπαίτιου για την καθυστέρηση αναδόχου, ενώ η χορήγηση αναθεώρησης στον ανυπαίτιο για την καθυστέρηση ανάδοχο συνιστά αναγνώριση δικαιωμάτων του. **Με την αρνητική αναθεώρηση που προκύπτει σήμερα, η απαρέγκλιτη εφαρμογή του τύπου της αναθεώρησης θα οδηγήσει στο άτοπο να τιμωρείται ο συνεπής ανάδοχος και να επιβραβεύεται ο ασυνεπής!** Είναι προφανές, ότι τούτο δεν ήταν η πρόθεση του νομοθέτη, ούτε είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτό κατά την εφαρμογή του νόμου υπό τις σημερινές συνθήκες.

β) Ενώ η αναθεώρηση υπολογίζεται βάσει των συντελεστών που ισχύουν κατά το αναθεωρητικό τρίμηνο εκτέλεσης των εργασιών, έχει κριθεί δικαστικώς ότι, εάν ο λογαριασμός για την πληρωμή εκτελεσμένων εργασιών υποβάλλεται από υπαιτιότητα του κυρίου του έργου μετά την πάροδο του αναθεωρητικού τριμήνου του χρόνου εκτέλεσης αυτών, και μάλιστα σε χρόνο που λόγω της επελθούσας μεταβολής των τιμών η οφειλόμενη από αυτόν παροχή κατέστη υπέρμετρα επαχθής, ο υπολογισμός της αναθεώρησης γίνεται με εφαρμογή των ισχυόντων κατά τον χρόνο υποβολής της πιστοποίησης συντελεστών, σύμφωνα με τον σκοπό του άρθρου 54 του Ν. 3669/2008, σε συνδυασμό με τα άρθρα 200, 281 και 288 ΑΚ, τα οποία έχουν εφαρμογή και στις συμβάσεις δημοσίων έργων (ΣΤΕ 1093/2005). Δηλαδή, η εφαρμογή συντελεστών αναθεώρησης μεταγενέστερης αναθεωρητικής περιόδου θεωρείται ως ένα είδος αποζημίωσης προς τον ανάδοχο για την αδυναμία υποβολής λογαριασμού από υπαιτιότητα της Υπηρεσίας. Με τις σημερινές αρνητικές αναθεωρήσεις η αποζημίωση αυτή μετατρέπεται σε τιμωρία.

Τα παραπάνω ενδεικνύουν ότι ο εκάστοτε ιστορικός νομοθέτης καθώς και τα δικαστήρια εκλάμβαναν πάντα την αναθεώρηση ως θετική αναπροσαρμογή του συμβατικού αντικειμένου και δεν είχαν διανοηθεί το ενδεχόμενο η αναθεώρηση να προκαλεί μείωση των αρχικών συμβατικών τιμών, καθώς και του συνολικού αρχικού συμβατικού αντικειμένου.

Περαιτέρω, η σύμβαση δημοσίου έργου συνάπτεται επί τη βάσει των επιμέρους τιμών μονάδος, καθώς και του συνολικού εργολαβικού ανταλλάγματος. Στις συμβάσεις με τιμές μονάδος επί ποσοτήτων επιμετρομένων εργασιών (όπου ισχύει κατ' αρχήν η αναθεώρηση), σύμπτωση βουλήσεων (κυρίου του έργου και αναδόχου) επιτυγχάνεται ως προς τις επιμέρους τιμές, είτε των εργασιών είτε των ομάδων εργασιών. Ταυτοχρόνως, επιτυγχάνεται σύμπτωση βουλήσεων και ως προς το συνολικό εργολαβικό αντάλλαγμα, επί τη βάσει των ποσοτήτων των προμετρηθεισών από τη μελέτη της υπηρεσίας εργασιών. Είναι προφανές και αυτονόητο, ότι ο ανάδοχος δεν συμφωνεί στην εκτέλεση του ίδιου έργου με χαμηλότερο εργολαβικό αντάλλαγμα από αυτό που πρότεινε με την προσφορά που κατέθεσε στον διαγωνισμό. Εάν δεν υφίστατο αναθεώρηση των τιμών αλλά εφαρμόζονταν οι διατάξεις περί απρόοπτης μεταβολής συνθηκών του Αστικού Κώδικα, ο κύριος του έργου ουδέποτε θα επιτύγχανε μείωση των συμφωνημένων συμβατικών τιμών, παρά μόνο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τη λύση της συμβάσεως. Η ίδια, άλλωστε, η μείωση των συμβατικών τιμών θα συνιστούσε υπό ορισμένες προϋποθέσεις απρόοπτη μεταβολή συνθηκών, που ενδεχομένως να δικαιολογούσε λύση της συμβάσεως.

Η ανωτέρω υποκείμενη νομική επιχειρηματολογία ισχύει και στην περίπτωση της αναθεώρησης των τιμών. Η μείωση των συμβατικών τιμών όχι απλώς αντιβαίνει προς τη συμβατική βούληση της αναδόχου εργοληπτικής επιχείρησης, αλλά αποτελεί, επιπροσθέτως, μη δυνάμενη να προβλεφθεί από τον μέσο επιχειρηματία μεταβολή συνθηκών. Τούτο για δύο λόγους: Πρώτον, διότι κατά την κοινή πείρα και τη συνήθη πορεία των πραγμάτων η αναθεώρηση ήταν καθ' όλο το μακρύ χρονικό διάστημα εφαρμογής της θετικής δεύτερον, διότι, στην οικονομική προσφορά του ο ανάδοχος έχει συνεκτιμήσει το ενδεχόμενο να ανακύψουν απρόβλεπτες συνθήκες υπό τη μορφή της αύξησης του κόστους εκτέλεσης του έργου, όχι όμως και το ενδεχόμενο να μειωθεί το εργολαβικό αντάλλαγμα ένεκα της εφαρμογής ενός πολλαπλά ελαττωματικού συστήματος αναθεώρησης, που πλέον σήμερα ουδόλως ανταποκρίνεται στις πραγματικές αγοραίες αυξομειώσεις του κόστους κατασκευής ενός έργου.

Για τους παραπάνω λόγους θα πρέπει να θεωρηθεί ότι υπό τις ιδιάζουσες σημερινές συνθήκες, σε συνδυασμό με τις τεχνικές αδυναμίες και ελαττώματα του τύπου αναθεώρησης, η μείωση του συμφωνηθέντος εργολαβικού ανταλλάγματος, επί τη βάσει της προσφοράς της αναδόχου εργοληπτικής

επιχείρησης στον διαγωνισμό, δεν είναι επιτρεπτή, διότι παραβιάζει θεμελιώδεις αρχές του δικαίου, όπως η αρχή της δέσμευσης των συμβαλλομένων μερών από τους όρους της σύμβασης, η αρχή της καλής πίστης και της τήρησης των συναλλακτικών ηθών κ.λπ..

Ανέφικτο εξαγωγής αναθεώρησης λόγω της κατάργησης των παλαιών εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών και ολικής αντικατάστασής τους από τα υποχρεωτικά ενιαία τιμολόγια του άρθρου 8 του Ν. 3263/2004.

Με το άρθρο 8 του Ν. 3263/2004 θεσπίστηκαν νέα υποχρεωτικά ενιαία τιμολόγια δημοσίων έργων. Τα τιμολόγια αυτά αντικατέστησαν τις εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών που ίσχυαν μέχρι τότε και ισχύουν πλέον γενικώς σε όλα τα δημόσια έργα. Από τον σκοπό του νόμου καθώς και από τη συνδυαστική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων της ειδικής περί δημοσίων έργων νομοθεσίας προκύπτει ότι οι παλαιές αναλύσεις τιμών υποκαταστάθηκαν πλήρως από τα ενιαία τιμολόγια του Ν. 3263/2004 και πλέον έχουν παύσει να ισχύουν. Αυτό προκύπτει και από τη λογική ανάλυση του όλου συστήματος τιμολόγησης των έργων. Είναι αντίθετο προς κάθε έννοια ορθολογικής τιμολόγησης των έργων να συνυπάρχουν δύο διαφορετικά συστήματα τιμολόγησης των επιμέρους εργασιών και, ανάλογα με την περίπτωση, πότε να εφαρμόζεται το ένα και πότε το άλλο. Δεν είναι δυνατόν π.χ. τα έργα να τιμολογούνται προς δημοπράτηση με το σύστημα των ενιαίων τιμολογίων του Ν. 3263/2004, οι δε νέες τιμές ή η αναθεώρηση των τιμών να εξάγεται επί τη βάση των παλαιότερων εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών. Ή το ένα σύστημα θα ισχύει ενιαία ως προς όλες τις διαδικασίες τιμολόγησης ενός έργου ή το άλλο.

Στο άρθρο 17 παρ. 4 του Κ.Δ.Ε. γίνεται αναφορά ταυτόχρονα σε αναλύσεις τιμών και ενιαία τιμολόγια, προκαλώντας ενδεχομένως την εντύπωση ότι τα δύο αυτά διαφορετικά συστήματα τιμολόγησης μπορούν να ισχύουν εκ παραλλήλου. Κατ' αρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι τα ενιαία τιμολόγια δεν έχουν υποκαταστήσει απλώς τα περιγραφικά τιμολόγια που χρησιμοποιούνταν για την περιγραφή μιας εργασίας, αλλά πλέον ο καθορισμός των τιμών γίνεται απευθείας από αυτά. Σε κάθε περίπτωση πλέον οι τιμές δημοπράτησης είναι αυτές των ενιαίων τιμολογίων και δεν εξάγονται από τις αναλύσεις τιμών, όπως ίσχυε παλαιότερα με τα περιγραφικά τιμολόγια, αλλά προσδιορίζονται αριθμητικά με υπουργική απόφαση, ενώ το

λεκτικό των άρθρων των ενιαίων τιμολογίων (δηλαδή οι εργασίες που αντιπροσωπεύουν) παύουν να είναι ταυτόσημες με το λεκτικό (εργασίες) των άρθρων των αναλύσεων τιμών που είχαν εγκριθεί παλαιότερα. Οι υπουργικές αποφάσεις εγκρίσεως των ενιαίων τιμολογίων προσδιορίζουν για κάθε άρθρο τιμολογίου ένα κωδικό αναθεώρησης, χωρίς όμως να προσδιορίζουν από που προέρχεται αυτός. Η πρόβλεψη για αναπροσαρμογή των τιμολογίων σύμφωνα με την πρακτική του υπουργείου δεν έχει καμία σχέση με την αναθεώρηση των τιμών.

Υπό την ανωτέρω έννοια, είναι βάσιμο να υποστηριχθεί ότι μετά τον Ν. 3263/2004 οι παλιές εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών του ΥΠΕΧΩΔΕ έχουν καταργηθεί πλήρως και έχουν υποκατασταθεί στο σύνολό τους από τα εγκεκριμένα ενιαία τιμολόγια. Η παραδοχή περί ολοσχερούς κατάργησης των εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών οδηγεί αναγκαστικά στο συμπέρασμα ότι η αναθεώρηση τιμών υπό το σήμερα ισχύον καθεστώς τιμολόγησης των έργων είναι στην πράξη αδύνατη. Τούτο, διότι τα εγκεκριμένα ενιαία τιμολόγια του Ν. 3263/2004 δεν αναθεωρούνται ως προς τις τιμές τους ανά τρίμηνο, γεγονός που καθιστά ανεφάρμοστη την όλη διαδικασία αναθεώρησης των τιμών.

Πρακτικά ανεφάρμοστο των παλαιών αναλύσεων τιμών για την εξαγωγή της αναθεώρησης

Ακόμη, πάντως, και υπό την εκδοχή ότι οι παλαιές εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών του ΥΠΕΧΩΔΕ εξακολουθούν να ισχύουν και να εφαρμόζονται για την εξαγωγή της αναθεώρησης, οι τεράστιες τεχνολογικές εξελίξεις που έχουν μεσολαβήσει στις δεκαετίες από τη σύνταξή τους μέχρι και σήμερα, οι οποίες έχουν αλλάξει δραστηκότητα τις τεχνικές μεθόδους εκτέλεσης των εργασιών, αλλά και τις ίδιες τις εργασίες, η χαοτική διαφορά ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές και αποδόσεις του τότε μηχανολογικού εξοπλισμού από τον σημερινό, η σημαντικότερη μείωση της συμμετοχής της ανθρώπινης χειρονακτικής εργασίας στο κόστος των περισσότερων εργασιών και η αντίστοιχη αύξηση της συμμετοχής του μηχανολογικού εξοπλισμού και της τεχνολογίας στη διαμόρφωση του κόστους μιας εργασίας, έχουν καταστήσει πρακτικά ανέφικτη την εφαρμογή των απηρχαιωμένων αναλύσεων τιμών για την εξαγωγή της αναθεώρησης σύγχρονων εργασιών. Πλέον δεν υφίστανται ή έστω είναι ελάχιστα τα άρθρα εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών που αντιστοιχούν στα άρθρα των ενιαίων τιμολογίων, τα δε

οριζόμενα ως παρεμφερή στην ουσία δεν είναι παρεμφερή και οπωσδήποτε η διακύμανσή τους δεν αντιπροσωπεύει τη διακύμανση της τιμής του άρθρου της συμβάσεως.

Παραθέτουμε πιο κάτω δύο παραδείγματα που βοηθούν στην κατανόηση των παραπάνω:

1^ο Παράδειγμα

Το άρθρο 4.01.02 του ενιαίου τιμολογίου υδραυλικών έχει τίτλο: «Καθαιρέσεις μεμονωμένων στοιχείων ή τμημάτων κατασκευών από οπλισμένο σκυρόδεμα με ιδιαίτερες απαιτήσεις ακριβείας και χρήση ειδικού εξοπλισμού αδιατάρακτης κοπής σκυροδέματος (συρματοκοπή, δισκοκοπή, κοπή με θερμική λόγχη, υδατοκοπή)» ορίζει κωδικό αναθεώρησης το ΥΔΡ6082.1 και έχει τιμή (για έργα >5,0 εκ. €) 100€/κ.μ..

Ο κωδικός ΥΔΡ 6082.1 στις αναλύσεις τιμών αφορά «Εκσκαφή ορυγμάτων σε έδαφος βραχώδες σε κατοικημένη περιοχή»!!! Η δε ανάλυση τιμής του περιλαμβάνει εργασία υπονομοποιού, δαπάνη αεροσυμπιεστή, μεταφορές και δυσχέρειες λόγω βάθους εκσκαφής εκφρασμένες σε ώρες εργασίας εργάτη και δαπάνη εκρηκτικών !!! Δεν χρειάζεται να έχει κανείς οποιαδήποτε ειδικότητα στην κοστολόγηση έργων για να αντιληφθεί ότι η μία εργασία κατ' ουδένα τρόπο είναι παρεμφερής με την άλλη. Σημειώνεται, ότι ως καύσιμο στον αεροσυμπιεστή αναφέρεται το ακάθαρτο πετρέλαιο!!

Εξετάζοντας σε περισσότερο βάθος την ανάλυση τιμής του Άρθρου ΥΔΡ 6082.1, προκύπτουν τα ακόλουθα, που υπολογίζονται στα συνημμένα φύλλα, με συμπλήρωση των βασικών τιμών του Α' τριμήνου του 2012:

Στην τιμή του Άρθρου αυτού 105,55€ συμμετέχουν με 96,78€, δηλαδή κατά 91,7%, το εργατικό κόστος και 4,81€, δηλαδή κατά 4,5%, η μίσθωση ακροσυμπιεστή και πιστολέτου. Είναι προφανές από την περιγραφή του, ότι η εργασία του άρθρου 4.01.02 εκτελείται με σύγχρονα μέσα, που η τιμή μίσθωσής τους δεν έχει καμία σχέση ούτε διακυμαίνεται ανάλογα με την τιμή του αεροσυμπιεστή, ενώ προφανώς το εργατικό κόστος συμμετέχει πολύ λιγότερο στην τιμή. Άλλωστε, και η τιμή των ενιαίων τιμολογίων είναι 150€/μ³ (που ισχύει αναλλοίωτη από Φεβρουάριο 2009 έως σήμερα), ενώ η τιμή του ΥΔΡ 6082.1 το Α' τρίμηνο του 2010 ήταν 105,55€/μ³, ενώ το Α' τρίμηνο του 2012 ήταν 107,04€/μ³.

2^ο Παράδειγμα

Το άρθρο 5.06.01 του ενιαίου τιμολογίου λιμενικών έργων έχει τίτλο: «Προκατασκευασμένα κυψελωτά κιβώτια (caissons) από οπλισμένο σκυρόδεμα» κατηγορίας C20/25 με ορισμένη τιμή 185€/κ.μ., ενώ ο κωδικός αναθεώρησης που ορίζεται είναι ο LIM 3300.1

Ο κωδικός LIM 3300.1 στις αναλύσεις τιμών αφορά «κυψελωτούς τεχνητούς ογκόλιθους εκ σκυροδέματος».

Ενώ εκ πρώτης όψεως μοιάζει παρεμφερές το άρθρο αυτό, στην πραγματικότητα δεν έχει καμία σχέση, διότι τα μεν κυψελωτά κιβώτια είναι μεγάλες κατασκευές άνω των 1000t, οι δε κυψελωτοί ογκόλιθοι είναι σχετικά μικρές κατασκευές της τάξεως των 80-100t. Τα κυψελωτά κιβώτια κατασκευάζονται είτε σε ναυπηγική κλίνη (σπανιότερα) είτε συχνότερα επί ειδικού πλωτού (καισσονιέρα), τα κιβώτια καθελκύονται, επιπλέουν και ρυμουλκούνται στο χώρο τοποθέτησης, γεμίζουν με έρμα και νερό και κάθονται στη θέση τοποθέτησης, οι δε κυψελωτοί ογκόλιθοι κατασκευάζονται στην ξηρά, τους σηκώνει πλωτός γερανός και τους μεταφέρει επί της κουβέρτας του στη θέση τοποθέτησής τους, όπου τοποθετούνται με χρήση του ίδιου γερανού. Δηλαδή, χρησιμοποιείται τελείως διαφορετικός κύριος εξοπλισμός, ενώ φυσικά η συμμετοχή εργατικών, καυσίμων κλπ. δεν έχει καμία σχέση μεταξύ των δύο περιπτώσεων.

Για να γίνει περαιτέρω αντιληπτή η μη ανταπόκριση της ανάλυσης τιμής LIM3300.1 προς το αντικείμενο του άρθρου 5.06 αλλά και τη σημερινή πραγματικότητα σχολιάζονται παρακάτω ορισμένα στοιχεία που συμμετέχουν στην τιμή LIM 3300.1:

α5) Ξυλότυποι (714) Εδώ και πολλές δεκαετίες δεν χρησιμοποιούνται ξυλότυποι ούτε καν στους τεχνητούς ογκόλιθους στους οποίους χρησιμοποιούνται μεταλότυποι πολλών χρήσεων. Στους κυψελωτούς ογκόλιθους χρησιμοποιούνται είτε αναρριχώμενοι σιδηρότυποι, είτε ολισθαίνοντες που φυσικά έχουν ελάχιστες φθορές σε σχέση με τους ξυλότυπους και πολύ λιγότερα εργατικά, αλλά πολύ μεγαλύτερη αρχική αξία κτήσης ή μίσθωμα.

α6) Αναμικτήρ (407) Ο αναμικτήρ της ανάλυσης είναι 250 λίτρων και κινείται με βενζίνη. Είναι προφανές ότι για τις μεγάλες και απαιτητικές σκυροδετήσεις των κυψελωτών κιβωτίων χρησιμοποιείται αυτοματοποιημένο σκυρόδεμα παραγωγής σκυροδέματος, το κοστολόγιο του οποίου διαφέρει (λιγότερα

εργατικά, πολύ μεγαλύτερη αξία κτήσης ή μίσθωμα), ενώ παρόμοια η χρήση του αναμικτήρα αυτού έχει εγκαταλειφθεί και στους τεχνικούς ογκόλιθους εδώ και δεκαετίες.

α10) Χερσαία μεταφοράς (406) Τα φορτηγά της ανάλυσης είναι ικανότητας 6t!!!! και χρησιμοποιούν ακάθαρμο πετρέλαιο!!

β1) Θαλάσσια μεταφορά -Πόντιση- Τακτοποίηση (704 ή 705)

Χρησιμοποιούνται το ΡΥΜΟΥΛΚΟ ΑΙΓΛΗ και ο γερανός Π/Γ ΤΙΤΑΝ ΑΤΛΑΣ , ως αντιπροσωπευτικά. Τα παραπάνω έχουν αποσυρθεί εδώ και πολλές δεκαετίες και φυσικά δεν έχουν καμία σχέση με τα σύγχρονα ρυμουλκά και γεραμούς που χρησιμοποιούνται για τους τεχνητούς ογκόλιθους, ούτε φυσικά με τον τελείως διαφορετικό εξοπλισμό που χρησιμοποιείται για τα κυψελωτά κιβώτια. Απορώ μάλιστα που βρίσκει η επιτροπή Διαπίστωσης τιμών τιμές μισθώματος γι' αυτά και μάλιστα α10) μισθοτροφοδοσίας βάσει απόφασης ΕΤΜΛΕ!!!

Για να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα παραπάνω δυσεπίλυτα προβλήματα, απαιτείται η καθιέρωση σύγχρονων αναλύσεων τιμών για την σωστή τιμολόγηση των έργων και για να προκύπτει η ορθή και δίκαιη αναθεώρηση των τιμών. Ήδη με την επιμέλεια και τη χρηματοδότηση εργοληπτικών οργανώσεων έχει εκπονηθεί ένα μεγάλο τμήμα αυτού του τιτάνιου έργου. Πριν, όμως, την καθιέρωση των νέων σύγχρονων τιμολογίων είναι απολύτως ανέφικτη, μη ρεαλιστική και αντίθετη προς τα σύγχρονα κοστολογικά και τεχνικά δεδομένα οποιαδήποτε προσπάθεια αναθεώρησης των τιμών των σύγχρονων εργασιών με βάση τις απηρχαιωμένες αναλύσεις τιμών του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Αδύνατο εφαρμογής τύπου αναθεώρησης μετά την εισαγωγή των ΕΤΕΠ και των ευρωπαϊκών εναρμονισμένων προτύπων στα δομικά προϊόντα.

Με την υπ' αριθ. ΔΙΠΑΔ/ΟΙΚ/273/17-7-2012 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων με θέμα «Έγκριση τετρακοσίων σαράντα (440) Ελληνικών Τεχνικών Προδιαγραφών (ΕΤΕΠ), με υποχρεωτική εφαρμογή σε όλα τα Δημόσια Έργα» θεσπίστηκαν ως υποχρεωτικές σε όλα τα δημόσια έργα 440 τεχνικές προδιαγραφές, που καλύπτουν τις συνηθέστερες εργασίες κατασκευής όλων των κατηγοριών δημοσίων έργων (βλ. Εγκύκλιο 26/20012

της Γ.Γ.Δ.Ε.). Στο πλαίσιο της ανωτέρω υπουργικής απόφασης, από 30-9-2012 παύουν να ισχύουν όσα από τα εθνικά κανονιστικά κείμενα αντίκεινται στις 440 Ελληνικές Τεχνικές Προδιαγραφές. Οι αναλύσεις τιμών του ΥΠΕΧΩΔΕ αλλά και τα ενιαία τιμολόγια του Ν. 3263/2004 αντίκεινται προς τις ΕΤΕΠ, δεδομένου ότι δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι τελευταίες κατά τη σύνταξή τους. Τούτο αποτελεί και παραδοχή της Εγκυκλίου 26/2012 (βλ. παρ. 7, 8, 9, 10 κ.ά.). Επομένως, οι αναλύσεις τιμών και τα ενιαία τιμολόγια έχουν πλέον παύσει να ισχύουν τουλάχιστον, μέχρι την πλήρη προσαρμογή τους προς τις ΕΤΕΠ.

Εκ παραλλήλου προς την καθιέρωση των ΕΤΕΠ, έχει τεθεί σε ισχύ ο Κανονισμός (ΕΕ) 305/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9^{ης} Μαρτίου 2011 *«για τη θέσπιση εναρμονισμένων όρων εμπορίας προϊόντων του τομέα των δομικών κατασκευών και για την κατάργηση της οδηγίας 89/106/ΕΟΚ του Συμβουλίου»*. Με τον εν λόγω Κανονισμό θεσπίζεται η εφαρμογή εναρμονισμένων ευρωπαϊκών προτύπων δομικών προϊόντων, τα οποία ισχύουν υποχρεωτικά σε όλα τα έργα (δημόσια και ιδιωτικά). Ως είναι αυτονόητο, οι αναλύσεις τιμών και τα NET δεν είναι συμβατά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ειδικά οι αναλύσεις τιμών, οι οποίες εφαρμόζονται για την εξαγωγή της αναθεώρησης, μετά την εισαγωγή των εναρμονισμένων ευρωπαϊκών προτύπων δομικών προϊόντων, καθίστανται παντελώς ανεφάρμοστες.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι πρόσφατες θεσμικές εξελίξεις σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο – αφενός όσον αφορά τις νέες ελληνικές τεχνικές προδιαγραφές, αφετέρου αναφορικά με τα εναρμονισμένα υποχρεωτικά πρότυπα δομικών προϊόντων – καθιστούν ανεφάρμοστα τόσο τις αναλύσεις τιμών όσο και τα ενιαία περιγραφικά τιμολόγια. Ειδικά οι παλαιές αναλύσεις τιμών, που χρησιμοποιούνται για την εξαγωγή της αναθεώρησης, είναι τόσο παρωχημένες και ως εκ τούτου ασύμβατες τόσο με τις ΕΤΕΠ όσο και με ευρωπαϊκά πρότυπα, που δεν επιδέχονται ούτε καν βελτίωση ή ενημέρωσή απαιτείται συνολική εξ υπαρχής ανασύνταξή τους. Ακόμη όμως και αυτό αν συνέβαινε και πάλι θα ήταν ανέφικτη η χρήση τους για την εξαγωγή της αναθεώρησης. Και τούτο, διότι ο παρονομαστής Αο του κλάσματος Αν/Αο συμπληρώνεται με τις βασικές τιμές του χρόνου εκκίνησης της αναθεώρησης, κάτι που καθίσταται ανέφικτο εάν οι τιμές θα πρέπει να καθορισθούν βάσει προϊόντων που φέρουν τη σήμανση CE. Τέτοια προϊόντα δεν χρησιμοποιούνταν κατά τον χρόνο εκκίνησης της αναθεώρησης των

περισσότερων έργων και, ως εκ τούτου, ο τύπος της αναθεώρησης δεν μπορεί να λειτουργήσει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ & ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Με όσα προαναφέρθηκαν, θεωρούμε ότι κατέστη σαφές ότι υπό τις σημερινές συνθήκες ο θεσμός της αναθεώρησης τιμών δεν μπορεί να εφαρμοσθεί. Και δεν μπορεί να εφαρμοσθεί για σωρεία λόγων: διότι είναι παράνομος και αντισυμβατικός, διότι οι αναλύσεις τιμών, που αποτελούν το νόμιμο και πραγματικό βάθρο της εφαρμογής του, έχουν αντικατασταθεί από τα ΝΕΤ, διότι, ακόμη και αν δεν είχαν καταργηθεί οι αναλύσεις τιμών, είναι πλέον τόσο παρωχημένες ώστε να καθίσταται αδύνατη η αντιστοίχισή τους με τα ισχύοντα περιγραφικά τιμολόγια (ΝΕΤ) και, τέλος, διότι η εφαρμογή των ΕΤΕΠ και των εναρμονισμένων ευρωπαϊκών προτύπων δομικών προϊόντων καταργεί επί της ουσίας τον τύπο αναθεώρησης.

Πλέον οποιαδήποτε προσπάθεια αναθεώρησης των τιμών, εκτός από ανεδαφική και παράνομη, εγκυμονεί νομικούς κινδύνους για την εξέλιξη των έργων. Πρώτον, τίθεται σε κίνδυνο η δημοπράτηση των έργων, εφόσον διακηρύξεις και τεύχη δημοπράτησης που παραπέμπουν σε συντελεστές αναθεώρησης ενδέχεται να προσβληθούν από ενδιαφερόμενες εργοληπτικές επιχειρήσεις. Δεύτερον, η ομαλή πρόοδος των εργασιών δύναται να καθυστερήσει σημαντικά, εφόσον ανάδοχοι ενδέχεται να προσβάλουν λογαριασμούς που ενσωματώνουν αναθεώρηση. Τρίτον, με την αναθεώρηση να τελεί υπό αμφισβήτηση, εφαρμόζονται αναγκαστικά και άνευ ετέρου οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί απρόοπτης μεταβολής συνθηκών (ΑΚ 388), οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν έρεισμα ακόμη και για τη διάλυση της σύμβασης. Τέταρτον, οι εργοληπτικές οργανώσεις θα αμφισβητήσουν με κάθε νόμιμο μέσο την επιβολή παράνομης αναθεώρησης (προσφεύγοντας διοικητικά και δικαστικά κατά του πρακτικού διαπίστωσης τιμών και της υπουργικής εγκριτικής απόφασης, προσβάλλοντας τις συναφείς πράξεις της Διοίκησης, ασκώντας γενικά κάθε νόμιμο μέσο προς προστασία των μελών τους).